

ธรรมาภิบาลกับการเมืองการปกครองภายใต้ยุทธศาสตร์
ประเทศไทย 4.0
GOOD GOVERNANCE AND POLITICS UNDER
THAILAND 4.0 STRATEGY

¹ศราวุธ ขันธวิชัย, ²พระสิริชัย ธมมจาโร (สายสงฆ์),

³พระสังวาน เขมปญโญ (สายเนตร) และ ⁴สมนึก จันทร์โสดา

¹Sarawut Khanthawichai, ²Phra Sirichai Thammacharo (Saising),

³Phra Sangwan Kamapanyo (sainet) and ⁴Somnook Chandsoda

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹sarawut.kha@mcu.ac.th

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 22, 2022

บทคัดย่อ

กรอบธรรมาภิบาลการเมืองการปกครองประกอบด้วยตัวชี้วัดหลายด้านตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับสากล ที่สามารถนำมาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อดำเนินการให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ตัวชี้วัดเหล่านี้บ่งบอกถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของรัฐบาลทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติให้เป็นไปโดยสันติ รับฟังเสียงของประชาชน มีความรับผิดชอบ มีความโปร่งใสและเป็นประชาธิปไตย กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าธรรมาภิบาลการเมืองการปกครองเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในการเมืองการปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายของรัฐ โดยให้ประชาชนได้มาซึ่งสิทธิและผลประโยชน์ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐตลอดทั้งร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจกับภาครัฐ ขณะเดียวกันภาครัฐ

¹ อาจารย์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

² อาจารย์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

³ อาจารย์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

เองก็จะต้องสามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยน บูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธรรมนูญการเมืองการปกครองจะเป็นพลังผลักดัน ภาครัฐในการก้าวไปสู่ความทันสมัยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ได้แก่ ความสามารถในการรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลงของประชาคมโลก การปรับเปลี่ยนแนวคิด ให้ภาครัฐสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและความมั่นคงปลอดภัยต่อสาธารณะโดยรวม การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม มีสำนึกความรับผิดชอบและมีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส ปฏิบัติตามหลักการและหลักวิชาชีพด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค ยืนหยัดในการกระทำ ที่ถูกต้อง คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ดังกล่าว ผู้นำทางการเมืองและผู้บริหารภาครัฐจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ มีความคิดเชิงกลยุทธ์ มีความเข้าใจสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก มีความสามารถในการประสาน เชื่อมโยง และระดมทรัพยากรซึ่งรวมถึงการ ระดมความคิดเห็นของทุกภาคส่วน ขณะเดียวกันจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนิน นโยบายเพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์สุขต่อส่วนรวม ด้วยปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ในท้ายที่สุด ธรรมนูญการเมืองการปกครองจะนำไปสู่ประโยชน์สุขอย่างยั่งยืนของประชาชน ดังวาทกรรมของอดีตรัฐบุรุษคนหนึ่งที่ว่า “การเมืองการปกครองเป็นของประชาชน การเมืองการ ปกครองได้มาโดยประชาชน และการเมืองการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน”

คำสำคัญ: ธรรมนูญ, การเมืองการปกครอง, ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

Abstract

Good governance framework in politics includes various indicators from local, national and universal levels that could be integrated and implemented for the best interest of the people. These indicators indicate the efficiency and effectiveness of the sound local and national administration of the government through peace, voice of the people, accountability, transparency and democracy. In other words, good governance in politics opens opportunities for all stakeholders in politics specially government, business and public sectors in participating government policy implementation that the people acquire their rights and benefits in getting access to information of the government. This also includes participating in expressing their views and making decisions with the government sector whereas the government sector could efficiently connect, exchange and integrate the three sectors of government, business and the public. Good governance in politics is the force that drives the government to be in progress towards modernity in accordance with Thailand 4.0 strategy including: capability in confronting the ever changing world community; adaptation and change of government attitude

towards concretely integrating other sectors; enhancement of protection of people's rights and liberties and public security; enhancement of meritocracy and ethical behavior; reinforcement of consciousness in accountability, honesty and transparency; fair and equitable practice according to professional principles; resolution in right action; and a focus of the best interest of the people. To be in accordance with the mentioned strategy, political leaders and public administrators need to have the following qualifications: vision; strategic thinking; understanding economic, social and cultural conditions in local, national, regional and universal levels; capability in coordinating, linking and mobilizing resources including brainstorming among all sectors; whereas the values of meritocracy should be enhanced in policy implementation for the best interest of the public. Depending on the mentioned factors, good governance in politics will eventually introduce the best interest and sustainable happiness among the people as stated by a statesman "Government of the people, by the people, and for the people"

Keywords: Good Governance, Politics, Strategy of Thailand in 4.0

บทนำ

แนวคิดธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีช่วยให้ประเทศที่ประสบปัญหาเศรษฐกิจ และสามารถพัฒนาประเทศให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ ให้เกิดเสถียรภาพทางสังคม และประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นสังคมที่มีการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นอิทธิพลที่มาจากธนาคารโลก ซึ่งเป็นองค์การหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากในการส่งเสริมสนับสนุนให้ระบบนี้เกิดขึ้นได้จริงในสังคม โดยการนำแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมาเป็นเงื่อนไขในการที่จะปล่อยเงินกู้ หรือการให้ความช่วยเหลือกับประเทศต่างๆ ซึ่งธรรมาภิบาล (Good Government) เป็นแนวคิดสากลที่ได้นำมาใช้ในสังคมไทย มีความหมายรวมถึงระบบโครงสร้าง กระบวนการที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ เพื่อที่ภาคต่าง ๆ ของสังคมที่จะพัฒนา และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (World Bank 1992)

ธรรมาภิบาลเป็นวิธีการในการพัฒนาอันจะนำไปสู่เป้าหมาย และเครื่องมือหรือกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ การเมือง การสร้างความเป็นธรรมในสังคม เป็นระบบบริหารจัดการที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ เกิดความเป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเคารพสิทธิมนุษยชน และยึดมั่นในความสุจริต ความถูกต้องดีงาม และโปร่งใส เกิดประสิทธิภาพ และยั่งยืน ยึดหลักนิติธรรม เป็นกฎ กติกาที่ทุกคนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง เพราะการตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของสมาชิก และการบังคับใช้ที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน ช่วยให้การใช้อำนาจเป็นไปอย่างชอบ

ธรรม พร้อมกับช่วยคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิด นำไปสู่ระบบคุณธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาภาครัฐให้มีความถูกต้อง ด้งาม การส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต ก่อเกิดการบริหารจัดการภาครัฐที่ดีเป็นการบริหารที่ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ และชี้แนะวิธีการให้บริการแก่ประชาชนด้วย นำไปสู่กระบวนการหลักความโปร่งใส การทำงานที่เปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนผลการดำเนินงานจะส่งผลให้ข้าราชการมีความรับผิดชอบต่อการทำงานและผลของงาน มีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องเป็นธรรม และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน และประเทศชาติโดยรวมมากขึ้น (สำนักงาน

ความหมายของธรรมาภิบาล

United Nations and Development Program (UNDP) ได้อธิบายไว้ว่าธรรมาภิบาลคือ การดำเนินงานของภาคการเมือง การบริหาร และภาคเศรษฐกิจที่จะจัดการกิจการของประเทศในทุกระดับ ประกอบด้วยกลไก กระบวนการ และสถาบันต่าง ๆ ที่ประชาชนและกลุ่มสามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ปกป้องสิทธิของตนเองตามกฎหมาย และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันบนหลักการของการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียงของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิจารณาในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา (สุดจิต นิमितกุล, 2543) โครงสร้างการจัดการองค์การนโยบาย กระบวนการปฏิบัติ และระบบการควบคุมภายในขององค์การ ที่ออกแบบมาขึ้นนำการปฏิบัติงานทั้งหมดในลักษณะต่อเนื่อง และควบคุมกิจกรรมทั้งหมดขององค์การด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความเอาใจใส่ต่อการปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดและต่อผู้รับผลประโยชน์ โดยการปฏิบัติไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดเพื่อจะได้รายงานถึงการปฏิบัติ ตามหลักธรรมาภิบาลของตน (เจริญ เจริญวัลย์ 2546)

ความคิดหลักธรรมรัฐเป็นการมอบอำนาจการเมืองการปกครองแบบใหม่ที่แข็งทื่อตายตัว แต่ให้มีปฏิสัมพันธ์กับภาคประชาชนและให้มีลักษณะแยกย่อยมากขึ้น แนวคิดธรรมรัฐ คือการเป็นหุ้นส่วนกันในการบริหารและการปกครองประเทศโดยรัฐ ประชาชนและเอกชน ซึ่งขบวนการอันนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรม โปร่งใส ความยุติธรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนดี ซึ่งแนวคิดนี้เกิดจากการที่ประชาชนเห็นว่าระบบราชการล้าหลัง ทุกส่วนต้องการปฏิรูป ต้องมีการปรับโครงสร้างราชการให้ดีขึ้น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และประชาชนต้องการให้มีการตรวจสอบโดยสื่อมวลชนและนักวิชาการ ธรรมาภิบาลเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างภาครัฐ สังคม เอกชนและประชาชน ทำให้การ

บริหารเกิดประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความร่วมมือของฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการที่จะสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทยได้นั้น ต้องมีการปฏิรูป 4 ส่วน คือ ปฏิรูประบบราชการ ภาคธุรกิจ ภาคเศรษฐกิจสังคมและการปฏิรูปกฎหมาย (ธีรยุทธ บุญมี 2541)

สรุปได้ว่าธรรมาภิบาล หมายถึงการบริหารการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ เป็นการส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมยืนอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียงของคนยากจน ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิจารณาในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หลักการพื้นฐานของการสร้างธรรมาภิบาล

รูปแบบของธรรมาภิบาลประกอบด้วยภาคพลเมืองและการเมืองซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและสิทธิมนุษยชน ภาคการพัฒนาโดยเฉพาะภาครัฐซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดทำงบประมาณ การควบคุมติดตามและความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ การอภิบาลสิ่งแวดล้อมอันได้แก่การอนุรักษ์พิทักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เกิดการอภิบาลและสนองความต้องการจำเป็นของประชาชน ซึ่งการอภิบาลในทุกรูปแบบดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ประกอบด้วย 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็น

4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การได้สวนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์การแสดงประเพณี หรืออื่น ๆ

5) หลักความรับผิดชอบร่วมกัน ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดถึงการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6) หลักความคุ้มค่า หรือหลักประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมโดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

หลักธรรมาภิบาลจะบังเกิดผลได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องอาศัยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ปัจจัยภายในของปัจเจกบุคคลทั้งในส่วนของผู้ปกครองหรือผู้บริหารราชการแผ่นดิน และส่วนของประชาชน โดยทั้งสองส่วนจะต้องมีความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติโดยใช้หลักความเชื่อทางศาสนาที่ให้นุญช้อยู่ร่วมกันด้วยสันติสุข มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ประการที่สอง ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ รู้ผิดชอบชั่วดี อันได้แก่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 ทศพิธราชธรรม เป็นต้น ประการที่สอง ความเคารพในเกียรติ ศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ ไม่มีอคติ ใจกว้างและเปิดใจที่จะรับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันตัดสินใจที่จะกระทำการอันเป็นประโยชน์สุขของส่วนรวมหรือไม่กระทำการอันเป็นโทษหรือภัยต่อส่วนรวม ประการที่สาม ทั้งผู้ปกครอง ผู้บริหารราชการแผ่นดิน ประชาสังคม และประชาชน จะต้องร่วมมือกันในการจัดการธรรมาภิบาลให้บังเกิดผล ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานอันเป็นทุนทางสังคม ได้แก่ คุณค่าความเป็นมนุษย์ ภูมิปัญญาของปัจเจกบุคคล หลักสิทธิมนุษยชน หลักเครือข่ายสังคมที่มีวิสัยทัศน์และให้โอกาสในการมีส่วนร่วม หลักการเคารพในความเป็นประชาธิปไตยและเคารพในมติมหาชน ด้านที่ 2 ปัจจัยหลักในการดำเนินโครงการกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ยึดกฎหมายเป็นหลัก (นิติธรรม) มีหลักคุณธรรมที่ไม่เอินเอียงหรือมีอคติ (ความเที่ยงธรรมและยุติธรรม) สร้างประโยชน์ที่สนองความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ โดยครอบคลุมคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มชายขอบ กลุ่มด้อยโอกาส และกลุ่มเสี่ยง ด้านที่ 3 ปัจจัยหลักในการบริหารทรัพยากร ที่เป็นไปอย่างโปร่งใส รับผิดชอบ ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าระหว่างผลที่ได้กับต้นทุนที่ใช้จ่ายไป

สรุปได้ว่าหลักการพื้นฐานของการสร้างธรรมาภิบาล หมายถึงหลักการทั้งหลายล้วนมีจุดมุ่งหมายที่จะรักษา “ความสมดุล” ในมิติต่าง ๆ ไว้ เช่น หลักคุณธรรมก็คือการรักษาสมดุลระหว่างตนเองกับผู้อื่น คือไม่เบียดเบียน ผู้อื่นหรือตัวเองจนเดือดร้อน ซึ่งการที่มีความ

โปร่งใส เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตรวจสอบ ก็เพื่อมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นถึงความสมดุลดังกล่าวว่าอยู่ในวิสัยที่ยอมรับได้ ส่วนหลักความรับผิดชอบ ก็ต้องสมดุลกับเสรีภาพที่เป็นสิ่งสำคัญของทุกคน และหลักความคุ้มค่า ก็ต้องสมดุลกับหลักอื่น ๆ เช่น บางครั้งองค์การอาจมุ่งความคุ้มค่าจนละเลยเรื่องความเป็นธรรมหรือโปร่งใส หรือบางครั้งที่หน่วยงานโปร่งใสมากจนคู่แข่งชั้นล่างรู้ความลับที่สำคัญในการประกอบกิจการ ความสมดุลหรือธรรม จึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของธรรมาภิบาลเพื่อเกิดการอภิบาลความสุจริต

จุดมุ่งหมายของธรรมาภิบาล

จุดมุ่งหมายของธรรมาภิบาลนี้ไม่ใช่เป็นการกล่าวแสดงเนื้อหาขึ้นมาลอย ๆ เพื่อความน่าเชื่อถือเท่านั้นเพราะเรื่องธรรมาภิบาลนี้เป็นหลักการที่สำคัญ หรือมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทุกระดับชั้น คือ หากทุกคนในบ้านเมืองได้นำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับบุคคลและสังคมแล้วความเจริญรุ่งเรืองย่อมเกิดได้กับทุกส่วนนั่นเอง ดังนั้นในที่นี้จึงขอกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

1) สร้างกฎเกณฑ์และกลไกที่ดีในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม เพื่อให้องค์กรมีอำนาจหน้าที่โดยตรงสามารถส่งสัญญาณเตือนภัย และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องสามารถปรับเปลี่ยนกลไกและฟันเฟืองการทำงานและการประสานงานในภาครัฐและเอกชนรองรับได้อย่างทันทั่วทั้งในยามที่มีปัญหา

2) พัฒนาศักยภาพของนักวิชาการให้สามารถศึกษาค้นคว้า และเสนอแนะแนวทางแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมอย่างถูกต้อง กล้าหาญ และมีจริยธรรม

3) ปรับปรุงระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการทั้งของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนให้รวดเร็วชัดเจน และเป็นธรรม

4) ขยายโอกาสของประชาชนในการรับรู้ข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองเพื่อร่วมกับภาครัฐในการตัดสินใจและแก้ปัญหาส่วนรวม

5) จัดการทุจริตประพฤติมิชอบและการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์ใส่ตนหรือกิจการที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกัน (Agere Sam 2000)

ความเป็นจริยธรรมาภิบาลมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรและธุรกิจอย่างชัดเจน เพราะหลักการของธรรมาภิบาล สามารถนำมาแปรเป็นวิธีปฏิบัติสำหรับองค์กร เพราะเมื่อองค์กรมีการปฏิบัติที่ดีต่อพนักงาน พนักงานก็มีความสุขมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่งผลให้พนักงานทุกคนรักและทุ่มเทในการทำงาน และพร้อมมีส่วนร่วมในความก้าวหน้าของบริษัทหรือส่วนราชการ ดังนั้นการนำธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน จึงมี

ความสำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภททุกระดับ เพราะธรรมาภิบาลส่งผลทุกระดับจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนโดยมีคนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเสถียรภาพ พัฒนา และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างความเป็นธรรมในสังคมส่งผลประโยชน์ให้กับคนทุกระดับไม่ว่าคนรวยหรือคนจนในเรื่องการมีงานทำ การมีรายได้ การพัฒนาที่เท่าเทียมกัน และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ช่วยลดและบรรเทาความรุนแรงลงไป ทางการเมืองจะช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงและส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์สุจริต เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตยจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ

ดังนั้นจุดมุ่งหมายของธรรมาภิบาลจึงมุ่งให้เกิดประโยชน์ 2 ทาง คือ ประโยชน์เพื่อการจัดการกับปัญหา ได้แก่ มุ่งเพื่อตรวจสอบการประพฤติมิชอบ หรือทุจริตในการบริหารจัดการบ้านเมือง หรือหน่วยงานของบุคคลนั่นเอง และประโยชน์เพื่อให้เกิดสิ่งดีงาม ได้แก่ มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีแก่ทุกฝ่าย กล่าวคือทั้งแก่ตัวผู้บริหารจัดการ รวมทั้งแก่อื่นและหน่วยงานตลอดทั้งสังคมและประเทศตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพราะประโยชน์ของธรรมาภิบาลต่อภาครัฐ หลักธรรมาภิบาลจึงถือเป็นหลักพื้นฐานในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาในการบริหารจัดการเพราะจะช่วยให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังทำให้พนักงานทุกคนมีความสุขในการทำงาน และยังช่วยสร้างขวัญและกำลังใจที่ดี พร้อมปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งจะส่งผลดีโดยรวมกับการดำเนินงานให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อีกในอนาคต

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของธรรมาภิบาลนี้ไม่ใช่เป็นการกล่าวแสดงเนื้อหาขึ้นมาลอย ๆ เพื่อความน่าเชื่อถือเท่านั้นเพราะเรื่องธรรมาภิบาลนี้เป็นหลักการที่สำคัญ หรือมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทุกระดับชั้น คือ หากทุกคนในบ้านเมืองได้นำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับบุคคลและสังคมแล้ว ความเจริญรุ่งเรืองย่อมเกิดได้กับทุกส่วนนั่นเอง ดังนั้น ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

1) การสร้างกฎเกณฑ์และกลไกที่ดีในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม เพื่อให้องค์กรมีอำนาจหน้าที่โดยตรงสามารถส่งสัญญาณเตือนภัย และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องสามารถปรับเปลี่ยนกลไกและฟันเฟืองการทำงานและการประสานงานในภาครัฐและเอกชนรองรับได้อย่างทันท่วงทีในยามที่มีปัญหา

2) พัฒนาศักยภาพของนักวิชาการให้สามารถศึกษาค้นคว้า และเสนอแนะแนวทางแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมอย่างถูกต้อง กล้าหาญ และมีจริยธรรม

3) ปรับปรุงระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการทั้งของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนให้รวดเร็วชัดเจน และเป็นธรรม

4) ขยายโอกาสของประชาชนในการรับรู้ข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองเพื่อร่วมกับภาครัฐในการตัดสินใจและแก้ปัญหาส่วนรวม

5) จัดการทุจริตประพฤติมิชอบและการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์ใส่ตนหรือกิจการที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนเพื่อให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกัน

ธรรมาภิบาลกับการส่งเสริมการเมืองการปกครอง

ธรรมาภิบาลกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นตัวสะท้อนค่านิยมของพลเมืองโดยรวม (values of citizenry) ในการกำหนดนโยบาย ประชาธิปไตยจะมาควบคู่กับการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนไปกำหนดนโยบายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการ (public servants) นำไปปฏิบัติ โดยข้าราชการจะต้องดำเนินการตามนโยบายของนักการเมืองที่มาจากเลือกตั้ง (the elected politicians) และนักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งจะรับผิดชอบต่อประชาชนที่เลือกตนเองเข้ามาเป็นรัฐบาล (Bevir Mark 2021)

ธรรมาภิบาลประกอบด้วยธรรมเนียมปฏิบัติและสถาบัน ซึ่งผู้มีอำนาจในรัฐใดรัฐหนึ่งใช้อำนาจนั้น ธรรมาภิบาลประกอบด้วยกระบวนการที่รัฐบาลในรัฐนั้นได้ถูกเลือก ถูกควบคุม ติดตาม หรือถูกแทนที่ ธรรมาภิบาลยังรวมถึงศักยภาพของรัฐบาลที่จะกำหนดและดำเนินนโยบายที่มีประสิทธิผล นอกจากนี้ ธรรมาภิบาลยังครอบคลุมถึงการให้ความเคารพของพลเมืองและรัฐต่อสถาบันที่ควบคุมดูแลปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม

ดังนั้นตัวชี้วัดธรรมาภิบาลโลก (The Worldwide Governance Indicators: WGI) เป็นรายงานธรรมาภิบาลที่ประเมินประเทศและอาณาเขตต่างๆ ในระหว่างปี พ.ศ. 2559-2563 ได้พิจารณาตัวชี้วัดใน 6 มิติ ประกอบด้วย

1) การฟังเสียงของประชาชนและความรับผิดชอบต่อประชาชน (Voice and Accountability)

2) เสถียรภาพทางการเมืองและปลอดจากการใช้ความรุนแรง/รวมถึงการก่อการร้าย (Political Stability and Absence of Violence/Terrorism)

3) ความมีประสิทธิภาพของรัฐบาล (Government Effectiveness) เพื่อเกิดความคุ้มค่าในหลักบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทั่วถึงกันทุกภาคส่วน

4) คุณภาพของกฎระเบียบเป็นที่ยอมรับของสากล (Regulatory Quality) เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่าง ๆ

5) หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักการปกครองที่บุคคลทั้งหลาย สถาบัน และหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณะหรือเอกชนรวมไปถึงรัฐ ความรับผิดชอบทาง กฎหมายที่ได้มีการประกาศอย่างเป็นทางการทั่วไป

6) การควบคุมการทุจริต (Control of Corruption) เป็นกิจกรรมที่อยู่ในความรับผิดชอบ และควบคุมดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (World Bank 2021)

การรวบรวมตัวชี้วัดได้จากทัศนะของหลายภาคส่วน ได้แก่ วิสาหกิจ พลเมือง ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในประเทศก้าวหน้าอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนา โดยใช้ฐานข้อมูลจาก 30 แห่งที่ได้มาโดยสถาบันวิจัยการระดมความคิดของนักวิชาการ องค์กรเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ และบริษัทเอกชน (World Bank 2021) โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ซึ่งมีการเรียกว่าเป็น corporate governance หรือบรรษัทภิบาล เป็นการสร้าง หลักของการเติบโตของบริษัทเพื่อความอยู่รอดในโลกของการแข่งขันซึ่งต้องมีแนวปฏิบัติของบุคคลากร เช่น ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เพื่อเสริมศักยภาพในการแข่งขัน และเพิ่มประสิทธิภาพ เป็นต้น

ธรรมาภิบาลกับการส่งเสริมการบริหารส่วนท้องถิ่น

การบริหารผลประโยชน์แนวใหม่เป็นเรื่องของการที่รัฐบาลไม่ควรบริหารงานในลักษณะองค์กรธุรกิจ แต่เป็นการบริหารงานด้วยการยึดหลักประชาธิปไตย หลายประเทศในโลกกำลังดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของหลักการนี้ และมีการยอมรับในแนวทางการทำงานที่ยึดหลักประชาธิปไตยมากขึ้น การให้ความสำคัญกับเรื่องของสาธารณชน กระบวนการบริหารหรือการปกครอง และการเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ในการพัฒนานโยบายและปฏิบัติตามนโยบาย มีการรับรู้ มีการเคารพและยอมรับศักดิ์ศรีของการเป็นพลเมืองมากขึ้น เนื่องจากปัญหาการบริหารผลประโยชน์ของทรัพยากรมีจำนวนจำกัด ทั้งยังมีสาธารณชนคอยวิพากษ์การทำงานของนักการเมืองอยู่เสมอ จึงทำให้การบริหารผลประโยชน์สิ่งที่จัดว่ามีค่ามากที่สุดก็คือการให้ความสำคัญต่อประชาชน เป็นเรื่องที่รัฐบาลให้ความสนใจอยู่ที่การให้บริการโดยผ่านหน่วยงานของรัฐ มีการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีการบริหารงาน และมีการปฏิบัติตามนโยบาย ที่อาจมีเรื่องทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง

โดยการให้ความสำคัญกับประชาชน การมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีตามแนวคิดของการบริหารแนวใหม่จึงเกิดขึ้น การบริหารผลประโยชน์แนวใหม่เป็นการรวมกลุ่มของแนวคิดและการปฏิบัติ เป็นหลักการที่ใช้การดำเนินงานแบบเอกชนและธุรกิจ ที่ศึกษาเรื่องของการเป็นพลเมือง เรื่องของชุมชน ประชาสังคม มนุษยวิทยาองค์การและการบริหารผลประโยชน์แนวใหม่ อาทิ การมุ่งให้บริการแก่ประชาชนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนแต่ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนด้วยการสำรวจความสนใจและความ

ต้องการของสาธารณชน เพื่อสร้างความสนใจร่วมและรับผิดชอบร่วมกันเป็นการสร้างคุณค่าแก่ประชาชนในฐานะของการเป็นพลเมืองมากกว่าการเป็นผู้ประกอบการ เป็นผู้จัดการธุรกิจที่คิดและทำเสมือนเงินหลวงเป็นเงินของตนเองด้วยการตระหนักว่าการมีสำนึกรับผิดชอบต่อการทำงานตามนโยบาย หรือต้องสนใจเรื่องของกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ค่านิยมของชุมชน สังคม บรรทัดฐานทางการเมือง มาตรฐานวิชาชีพ และความสนใจสาธารณะด้วย

เมื่อพิจารณาหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ที่กำลังจะพบว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหัวใจของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่นี้ เพราะประชาชนมีฐานะของการเป็นพลเมืองและการเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเป็นพลเมืองและหุ้นส่วน การปรึกษาหารือ การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วมการทำงานอย่างโปร่งใส การทำงานที่มีหลักการ การยึดหลักนิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นคัมภีร์สำคัญของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ทั้งหมด โดยพิจารณาได้จากการมีเจตนารมณ์ที่มุ่งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การตรวจสอบอำนาจรัฐ การสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่และส่งเสริมการกระจายอำนาจเป็นสำคัญ ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้นอกจากมุ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองแล้วยังมุ่งให้เกิดการปฏิรูปทางการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดหลักการบริหารแนวใหม่อีกด้วย (ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ 2546)

สรุปการบริหารราชการแผ่นดินโดยธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดีเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เพราะธรรมาภิบาลเป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกัน มีการส่งเสริมสภาพพหุเสียง และการให้ความสำคัญกับกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งคนด้อยโอกาส ตลอดจนการสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่าง ๆ ที่ประชาชนพึงจะได้รับจากรัฐอีกด้วย ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว นำมาสู่การมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ในที่สุดส่งผลทางสังคมคือการมีการพัฒนาประเทศไปในทางที่สร้างความสงบสุขอย่างต่อเนื่องและสถาพร ตลอดจนนำมาสู่การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี

แนวคิดยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

แนวคิดประเทศไทย 4.0 ถือว่าเป็นแบบจำลองใหม่ที่จะใช้ในการพัฒนาประเทศเพื่อ “ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (Value-based economy) เพื่อก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง เมื่อบริบททางเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมการผลิตต้องปรับตัว เพื่อให้ธุรกิจอุตสาหกรรมสามารถเติบโตท่ามกลางบริบทใหม่ทางเศรษฐกิจได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (โมเดล ประเทศไทย 4.0 2564) ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ อีกนโยบายหนึ่งที่เป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว เป็นจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามวิสัยทัศน์รัฐบาลเป็นรูปแบบที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา และการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อมกัน เป็นการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด “ประชารัฐ” ที่ผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ การวิจัยพัฒนา และบุคลากรทั้งในประเทศและระดับโลกทุกคนที่รับรู้ถึงวิกฤตในครั้งนี้ก็ได้แต่ฝากความหวังไว้ที่ Thailand 4.0 หวังว่ามันจะช่วยผลักดันให้ประเทศไทยหลุดพ้นกับดักทั้งหลายที่เคยเจอมาตลอดได้ ซึ่ง Thailand 4.0 นี้เป็นการ “ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม” นับเป็นโมเดลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคนี้ที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมไปด้วยกัน ช่วยกันผลักดันไปพร้อม ๆ กัน สิ่งสำคัญที่สุดในการทำให้โมเดลนี้ประสบความสำเร็จก็คือ ต้องคิดให้มาก คิดให้จบ อ่านให้ขาด ต้องกล้าเปลี่ยนแปลง เพราะทุกอย่างเปรียบเสมือนการเรียนรู้ ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงก็เหมือนกับเราย่ำอยู่กับที่ ซึ่งด้วยกับโมเดล Thailand 4.0 นี้บวกกับพลังของคนในชาติ การเปลี่ยนแปลงจาก “ประเทศกำลังพัฒนา” ไปสู่ “ประเทศพัฒนาแล้ว” คงไม่ใช่แค่เรื่องในความฝันอีกต่อไป (ประเทศไทย 4.0 สร้างเศรษฐกิจใหม่ 2564) แนวคิดประเทศไทย 4.0 อยู่ที่ความร่วมมือกันของคนในชาติไทย Thailand 4.0 นับเป็นโมเดลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคนี้ที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมไปด้วยกัน ช่วยกันผลักดันไปพร้อม ๆ กัน สิ่งสำคัญที่สุดในการทำให้โมเดลนี้ประสบความสำเร็จก็คือ ต้องคิดให้มาก คิดให้จบ อ่านให้ขาด ต้องกล้าเปลี่ยนแปลง อย่างมัวแต่โทษกันเมื่อมีอะไรผิดพลาด เพราะทุกอย่างเปรียบเสมือนการเรียนรู้ ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงก็เหมือนกับเราย่ำอยู่กับที่ ซึ่งด้วยกับโมเดล Thailand 4.0 นี้บวกกับพลัง

ของคนในชาติ การเปลี่ยนแปลงจาก “ประเทศกำลังพัฒนา” ไปสู่ “ประเทศพัฒนาแล้ว” คงไม่ใช่แค่เรื่องในความฝันอีกต่อไป

สรุป ประเทศไทย 4.0 เป็นแบบจำลองการพัฒนาที่จะนำประเทศไทยไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วโดยเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในกำหนดเวลา 3-5 ปี การกำหนดนโยบายนี้ นับว่ามีความเหมาะสม เพราะเป็นการกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของจุดแข็งของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งทางการเกษตร และการบริการ ททรัพยากรทั้งสองด้านมีเพียงพอที่จะนำออกมาใช้ในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม แต่การกำหนดเป้าหมายด้านระยะเวลาที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายใน 3-5 ปี นั้น เป็นการกำหนดที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ และไม่เป็นไปตามหลักการกำหนดเป้าหมาย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการเตรียมความพร้อมของประชาชนและมีการจัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ ซึ่งสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ได้นำเสนอว่าการพัฒนาตามแบบจำลองนี้จะต้องใช้เวลาประมาณ 10-30 ปี ขึ้นอยู่กับการจัดการการเปลี่ยนแปลง ส่วนในประเด็นการเตรียมความพร้อมในด้านทรัพยากรมนุษย์นั้น จำเนียร จวงตระกูล เสนอว่าจะต้องใช้เวลาประมาณ 16-19 ปี (จำเนียร จวงตระกูล 2560)

ธรรมาภิบาลกับการเมืองการปกครองภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

ธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารการปกครองที่มุ่งประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติ โดยยึดหลักเหตุผลและความเป็นธรรม ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการ (principles) และแนวทาง (guidelines) สาเหตุสำคัญของปัญหาในการบริหารงานภาครัฐ คือ การพัฒนาประเทศไม่สามารถเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ เกิดจากการคอร์รัปชันของผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่รัฐ การไม่ยึดกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง การขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานและการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นจึงได้นำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้กับการพัฒนาระบบราชการในยุค 4.0 โดยให้หน่วยงานภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจมีสมรรถนะสูงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกระจายบทบาทภารกิจไปสู่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ตามแนวทางการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพัฒนาระบบราชการในยุคปัจจุบันที่ปรับตัวเข้าสู่ระบบราชการ 4.0 จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพิ่มเติมโดยอาศัยอำนาจ ตามมาตรา 50 แห่งพระราชกฤษฎีกาฯ และจัดทำประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเพื่อให้ส่วนราชการดำเนินการ ไทยแลนด์ 4.0 คือยุคที่เน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม โดยเปลี่ยน

รูปแบบการทำงานจากทำมาก ได้น้อยเป็น“ทำน้อยได้มาก”เพื่อให้ประเทศมีรายได้ที่สูงสามารถพึ่งพาตัวเองได้ และยกระดับไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนี้

1) การทำงานต้องเปิดเผยโปร่งใส โดยบุคคลภายนอกต้องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้ มีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยสามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ เป็นการเปิดกว้างให้กลไก หรือภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ในลักษณะการถ่ายกิจการที่ภาครัฐให้ส่วนอื่นดำเนินการแทนได้

2) จัดโครงสร้างให้สอดคล้องกับการดำเนินการแนวราบ ในลักษณะเครือข่ายการรับผิดชอบร่วมกันมากกว่าสายบังคับบัญชาในแนวดิ่ง และเชื่อมโยงการทำงานราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกัน

3) เป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูงและทันสมัยต้องทำงานอย่างเตรียมการไว้ล่วงหน้า มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อปรับตัวให้ข้าราชการมีความผูกพันต่อการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับบทบาทของตนเอง

4) การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitalization) เป็นการผสมผสานการจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบคลาวด์ อุปกรณ์สมาร์ทโฟน และเครื่องมือที่ใช้ทำงานร่วมกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับการดำเนินการ การให้บริการของราชการ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์ และทุกช่องทางได้อย่างมั่นคงปลอดภัย และประหยัด นับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานภาครัฐได้อย่างคุ้มค่าและทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

สำหรับข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิด (Mindset) ให้ตนเองเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ (Public Entrepreneurship) เพิ่มทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นและเปลี่ยนแปลง (Change Leader) เพื่อสร้างคุณค่า (Public Value) และประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน (สุวิทย์ เมษินทรีย์ 2560) เพื่อเป็นการยืนยันว่า ธรรมชาติของบุคลากรในหน่วยงานและผู้บริหารแล้ว คือ ความต่อเนื่องหรือความยั่งยืนของการเป็นประชาธิปไตยและความมั่นคงของประเทศ (sustainability of democracy and national security) เพราะประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัต เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และความเปลี่ยนแปลงของสังคม

สรุป ธรรมชาติของการบริหารภาครัฐภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เป็นการบูรณาการหลักมีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้เป็นไปในทางที่เกิดประสิทธิภาพ เพื่อทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างไม่หยุดนิ่ง ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระบบราชการ 4.0 โดยภาครัฐทำการปรับตัว อำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมดิจิทัลมุ่งเน้นความคล่องตัวเพื่อขับเคลื่อนภารกิจ ในการทำงานภายใต้ธรรมชาติที่ยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลัก

ความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า ดังนั้นผู้เขียนขอเสนอเป็นข้อ ๆ ดังนี้

หลักนิติธรรม มีการประกาศใช้กฎหมายแก้ไขปรับปรุง ตลอดจนยกเลิกกฎหมายเก่า และเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้เหมาะกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ พ.ร.บ.การอำนวยความสะดวก ในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 และ พ.ร.บ. จัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐปี 2560

หลักคุณธรรม มีการดำเนินงาน รมรณรงค์ ให้หน่วยงานราชการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานราชการทุกระดับ มีการตีความเกี่ยวกับการทุจริตเข้าพิจารณาในกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง

หลักความโปร่งใส หลังเกิดเหตุการณ์ที่ต่างชาติประเมินความโปร่งใสของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำรัฐบาลได้นำนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐ ยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติหน้าที่ โดยในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา ปรากฏว่าระดับความโปร่งใสในประเทศจากการประเมินขององค์กรต่าง ๆ ดีขึ้น

หลักการมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์ประชารัฐของรัฐบาลเป็นความร่วมมือกันให้เกิดพลังการสร้างสรรค์ให้ทำดีไม่เพื่อรัฐบาล หรือเพื่อข้าราชการ แต่เพื่อประชาชนทุกคน โดยยุทธศาสตร์ประชารัฐที่ส่งเสริมหลักการบังคับกฎหมายที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ และปรัชญากฎหมายโอกาสและสภาวะแวดล้อมให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาของทุกภาคส่วนยกระดับให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของภาครัฐเกิดความต่อเนื่องในการบริหารรัฐกิจ

หลักความรับผิดชอบ รัฐบาลปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะเข้าใจรากเหง้าของปัญหาต่าง ๆ เป็นอย่างดี จัดระเบียบสังคมอย่างจริงจัง

หลักความคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม กระจายสินค้าและวัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพ

วิเคราะห์ธรรมาภิบาลกับการเมืองการปกครองภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

ธรรมาภิบาลกับการเมืองการปกครองภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ประเทศไทย ต้องสนใจการนำหลักธรรมาภิบาลมาพัฒนาการเมืองการปกครอง ถ้าหาก “good governance” นำมาปรับใช้กับการเมืองการปกครอง จะทำให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดี เกิดความเป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เกิดผลประโยชน์ โดยรวม เป็นหลักการปกครองตามธรรมาภิบาล (Good Governance) จะนำไปสู่ระบบการเมืองสุจริต โปร่งใส เปิดเผยข้อมูลเที่ยงธรรม และมีการปกครอง บริหารงานที่เน้นประชาชนเป็น

ศูนย์กลาง รวมทั้งมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญโดยที่รัฐมีกลไกการบริหาร แบบมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่องและสร้างสรรค์ เป็นการเปิดให้ประชาชน หรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถเข้าถึงได้ (Accessibility) มีการติดต่อสื่อสารสองทางกับประชาชน (Dialogue) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อคิดเห็นของประชาชนมาประกอบการตัดสินใจขององค์กร รวมไปถึงการจัดกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทันทั่วทั้งที่ถูกต้องโปร่งใส และจริงใจ ถือว่าการบริหารราชการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีการจัดระบบงานหรือวิธีการทำงาน การจัดโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในสังคมมากยิ่งขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล เสริมสร้างความตระหนักรู้ผ่านกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่ให้ความสำคัญกับการให้บริการของรัฐที่เปิดเผย โปร่งใส มีระยะเวลาและขั้นตอนที่ชัดเจนในการทำงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความผาสุกของประชาชน และความสันติสุขในสังคม ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ประชาชนทั่วไป และสื่อมวลชนทุกแขนง

บทสรุป

ธรรมาภิบาลการเมืองการปกครองเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในเมืองการปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายของรัฐ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ประชาชนได้มาซึ่งสิทธิและผลประโยชน์ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจกับภาครัฐ ภาครัฐเองต้องสามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยน บูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นธรรมาภิบาลการเมืองการปกครองจะเป็นพลังในการก้าวไปสู่ความทันสมัยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 สามารถรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลงของประชาคมโลก ปรับเปลี่ยนแนวคิดให้ภาครัฐสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและความมั่นคงปลอดภัยต่อสาธารณะโดยรวม เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม มีสำนึกความรับผิดชอบและมีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส ปฏิบัติตามหลักการด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค

จากการศึกษาธรรมชาติมาภิบาลการเมืองการปกครองภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 การปกครองในระบบประชาธิปไตยส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และความมั่นคงปลอดภัยต่อสาธารณะโดยรวม การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม มีสำนึก ความรับผิดชอบและมีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส ปฏิบัติตามหลักการและหลักวิชาชีพด้วยความ เป็นธรรมและเสมอภาค โดยพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยจะมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยกำหนดนโยบายกับการเลือกตัวแทน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ นักการเมืองเองมีความรับผิดชอบโดยการติดตามนโยบายที่ได้ประกาศไว้นำสู่การปฏิบัติจนเกิดสัมฤทธิ์ผล ประชาชนกินดีอยู่ดีเพราะธรรมาภิบาลประกอบด้วยธรรมเนียมปฏิบัติที่เกิดการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของบริบทตามโลกาภิวัตน์ จะครอบคลุมถึงการให้ความเคารพของพลเมือง และรัฐ ต่อสถาบันที่ควบคุมดูแลปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม โดยกระบวนการที่วาง กฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เพื่อที่ภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศ จะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), (2548), *คู่มือการปฏิบัติงานของ องค์การมหาชนตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: สหพัฒนา การพิมพ์, 12-13.
- จำเนียร จวงตระกูล. (2560). การปฏิรูปค่านิยมของสังคมไทยเพื่อนำประเทศไทยสู่สังคม ประชาธิปไตย. *Journal of HR Intelligence*, 12(2), 96-119.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2558). *ธรรมาภิบาล: กลไกสำคัญในการปฏิรูปเพื่อพัฒนาประเทศ*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุดจิต นิमितกุล. (2543). *กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี*. กรุงเทพฯ :บพิธการ เจริญ เจริญกุล. (2546) *การตรวจสอบธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: พอติ.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2541). *ธรรมรัฐแห่งชาติยุทธศาสตร์กฎหมายประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลาคม 2541.
- Agere, Sam. (2000). *Promoting Good Governance : Principles, Practices and Perspective*. London : Commonwealth Secretariat, 2000.
- Bevir, Mark, *Governance: Politics and Power*, Britannica, <https://www.britannica.com/topic/governance/Networks-partnerships-and-inclusion> (Retrieved on November 12, 2021)

ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่, (2546). *หมวดหมู่: แนวทางเสริมสร้าง
ธรรมาภิบาลในองค์กร*, วารสารปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม
โมเดล “ประเทศไทย 4.0”. (2564). *ขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยนวัตกรรม*. สืบค้นเมื่อ 2
กุมภาพันธ์ 2564, จาก[https://www.mmthailand.com/โมเดล-ประเทศไทย 4.0](https://www.mmthailand.com/โมเดล-ประเทศไทย-4.0)
สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2564). *ประเทศไทย 4.0 สร้างเศรษฐกิจใหม่*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์
สุวิทย์ เมษินทรีย์. 2560. *ระบบราชการ 4.0*
http://www.facebook.com/drsuvitpage/photos/pc_247252048667/144924721538.